

1918-2018 | STO LAT PO WIELKIEJ WOJNIE

MATERIAŁY EDUKACYJNE

AUTORKI SCENARIUSZA: Monika Gołdyn-Krul, Agnieszka Subik-Skonieczna

WSPÓŁPRACA: Simon Purk, Karsten Voge, Mariusz Wiczerzyński, Sławomir Gołdyn-Krul

REDAKCJA I OPRACOWANIE MERYTORYCZNE: Tomasz Skonieczny

© by Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego, 2018

Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego

Krzyżowa 7, 58-112 Grodziszczce

www.krzyzowa.org.pl

Projekt realizowany w ramach programu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej „Europa 1918-2018: zachować pamięć, kształtować przyszłość”, finansowanego ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec.

ROK 1918 / 2018 - RAZEM CZY OSOBNO?

Koniec Wielkiej Wojny położył kres nie tylko długotrwałym, bezsensownym walkom, które przyczyniły się do śmierci wielu milionów osób. Był także początkiem przełomowych przemian, które na trwałe odmieniły Europę.

Przyniósł on upadek wielkich mocarstw, współdecydujących dotąd o politycznym kształcie kontynentu, co pozwoliło wielu państwom Europy Środkowej – w tym Polsce – odzyskać upragnioną niepodległość. Upadek starego porządku był zarazem początkiem wielkich przemian, prowadzących do obalenia monarchii i państw półautorytarnych, oraz ustanowienia młodych demokracji, z nowoczesnym systemem wyborczym (w tym przyznającym prawo głosu kobietom), wspierających liberalizację życia społecznego i kulturowego.

Zmiany, które zostały zapoczątkowane w Europie w roku 1918 nie były jednak wyłącznie zmianami na lepsze. Przeobrażenia zapoczątkowane wraz z końcem Wielkiej Wojny doprowadziły bowiem do narodzin dwóch krwawych totalitaryzmów, które spustoszyły Europę i trwale odmieniły oblicze świata.

Dziś, myśląc o wyzwaniach, jakie stoją przed współczesną Europą, należy zastanowić się, jakie wnioski płyną dla nas z tego doświadczenia. W jaki sposób koniec Wielkiej Wojny i zmiany, które rozpoczęły się zaraz po niej, mogą być przedmiotem refleksji oraz jak o nich opowiadać młodym pokoleniom. Przede wszystkim zaś: jak opowiadać o tym nie tylko skupiając się na perspektywie własnego narodu, ale także uwzględniając odmienne doświadczenia i pamięć sąsiadów; szukając tego co nas łączy, nie dzieli.

Celem niniejszego scenariusza zajęć jest przedstawienie dwóch różnych perspektyw - polskiej oraz niemieckiej - pamięci o Wielkiej Wojnie oraz zmianach zapoczątkowanych w roku 1918. Poprzez zestawienie wydarzeń z historii Polski oraz Niemiec z roku 1918 (z jednoczesnym odwołaniem się do lat późniejszych), uczestnicy zajęć będą mieli okazję nie tylko zapoznać się z odmienną optyką narodowej narracji o historii, ale także skonfrontować się z własnymi wyobrażeniami o zmianach, jakie zaszły i nadal zachodzą w Europie.

Scenariusz przygotowywany jest z myślą o pracy z grupami polsko-niemieckimi, w trakcie wymian szkolnych, oraz w ramach edukacji pozaformalnej. Z powodzeniem może stać się punktem wyjścia dla lekcji historii oraz edukacji obywatelskiej, prowadzonych w ramach edukacji formalnej.

*Tomasz Skonieczny
Akademia Europejska
Fundacja „Krzyżowa”
dla Porozumienia Europejskiego*

CEL ZAJĘĆ:

- zapoznanie z historią Europy w roku 1918
- wskazanie różnic i podobieństw pomiędzy sytuacją Polski i Niemiec w roku 1918
- wskazanie na różnice w myśleniu o roku 1918 w Polsce i Niemczech
- pokazanie na potrzebę budowania paralel pomiędzy przeszłością a teraźniejszością

ZAGADNIENIA:

- I Wojna Światowa (Wielka Wojna)
- początek XX wieku
- Odrodzenie Polski (II RP)
- Republika Weimarska
- autorytaryzm
- faszyzm
- populizm
- nazizm

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karta pracy
- rozsypanka z zagadnieniami
- mapa
- piktogramy

METODY I FORMY PRACY:

- praca pod kierunkiem nauczyciela/edukatora
- dyskusja
- elementy wykładu
- mapa mentalna
- praca w grupach

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Prowadzący prezentuje uczniom mapę Europy sprzed roku 1914 i z roku 1918, oraz rozdaje karty z pojęciami (załączniki nr 1 i 2).

Na podstawie pojęć oraz map uczniowie wspólnie dyskutują nad znaczeniem poszczególnych zagadnień, budując obraz Europy po Wielkiej Wojnie.

2. Po omówieniu wszystkich pojęć prowadzący w formie krótkiego wykładu omawia sytuację, która panowała w Europie po zakończeniu walk na frontach Wielkiej Wojny.

SUGESTIA

Prowadzący powinien przede wszystkim zwrócić uwagę na:

- sytuację polityczną z listopada 1918; upadek monarchii niemieckiej, austrowęgierskiej oraz kryzys pogrążonej w rewolucji Rosji
- uzyskanie niepodległości przez państwa Europy Środkowej
- główne postanowienia traktatu wersalskiego oraz jego konsekwencje dla państwa centralnych
- zmiany zapoczątkowane w roku 1918, które w sposób bezpośredni przyczyniły się do niezadowolenia i tendencji skrajnych, które doprowadzą do narodzin faszyzmu i nazizmu

3. Prowadzący wskazuje, że dla zrozumienia zmian, jakie zaczęły się w roku 1918 oraz lepszego zrozumienia historii Polski i Niemiec należy przyjrzeć się sytuacji, jaka zaraz po Wielkiej Wojnie panowała w obu tych krajach.

Uczniowie otrzymują drugą rozsypankę (załącznik nr 3). Mają zdecydować i uzasadnić, które pojęcia przyporządkują do Polski, a które do Niemiec.

***UWAGA:** nie wszystkie pojęcia odnoszą się bezpośrednio do roku 1918 i nie wszystkie można przyporządkować tylko do jednego kraju.*

4. Prowadzący w krótkim wykładzie charakteryzuje sytuację Polski i Niemiec po Wielkiej Wojnie. Wyjaśnia uczniom różnice, jakie występowały pomiędzy krajami, a następnie przedstawia dwa rozbieżne obrazy Wielkiej Wojny w społeczeństwie polski i niemieckim.

5. Prowadzący rozdaje uczniom kartę pracy (załącznik nr 4), która pozwoli im uporządkować dotychczasową wiedzę na temat zmian zapoczątkowanych w roku 1918 w Polsce i Niemczech.

6. Prowadzący zadaje uczniom pytanie, jakie dostrzegają podobieństwa, a jakie różnice w historii Polski i Niemiec w roku 1918.

Co jest wspólne, a co odmienne dla obu narodów?

Po tej części prowadzący nie uzupełnia wypowiedzi uczniów, ani nie wygłasza krótkiego wykładu. Dla potrzeb kolejnego ćwiczenia ważne jest, aby opinie uczniów pozostały bez dopowiedzenia.

7. Prowadzący zadaje uczniom pytanie: *„do jakich wniosków prowadzić może historia Europy roku 1918? Co wydaje się najważniejszą lekcją z tego okresu?”*.

8. Prowadzący zadaje uczniom pytanie: *„gdzie jesteśmy teraz? Czy jest możliwe budowanie wspólnoty, skoro różni nas historia? Czy istnieje coś takiego, jak wspólny interes polsko-niemiecki? Czy potrafimy znaleźć płaszczyznę porozumienia?”*.

Prowadzący przedstawia uczniom piktogramy, obrazujące jedne z ważniejszych problemów, przed którymi stoi współczesna Europa (załącznik nr 5).

Europa 1914

Europa 1918 (1921)

ZAŁĄCZNIK NR 2

ZWYCIĘZCY	POKONANI
TRAKTAT WERSALSKI	LIGA NARODÓW
EUFORIA	CIOS W PLECY („LISTOPADOWI ZDRAJCY”)
PRZEGRANI ZWYCIĘZCY	UPADEK IMPERIÓW
ODRODZENIE / NIEPODLEGŁOŚĆ	DEMOKRATYZACJA
PRAWA WYBORCZE DLA KOBIET	LIBERALIZACJA
ZMIANY GRANIC	KRYZYS GOSPODARCZY
RUCHY REWOLUCYJNE	EKSPANSJA BOLSZEWICKA
PANDEMIA HISZPANKI	NAZIZM
KŁĘSKA DEMOKRACJI / ZWROT KU AUTORYTARYZMOWI	WOJNA, KTÓRA ZAKOŃCZY WSZYSTKIE WOJNY

ZAŁĄCZNIK NR 3

ZAŁAMANIE SIĘ STRUKTUR PAŃSTWA	ODRODZENIE PAŃSTWA
EUFORIA	„LISTOPADOWI ZDRAJCY”
PRAWO WYBORCZE DLA KOBIET	REWOLUCJA LISTOPADOWA
ZMIANA GRANIC	WALKA O GRANICE
WALKA Z EKSPANSJĄ BOLSZEWICKĄ	KOMUNIZM
SOCJALIŚCI	PACYFIKACJA RUCHÓW REWOLUCYJNYCH
PIERWSZY DEMOKRATYCZNIE WYBRANY PARLAMENT	KONFLIKT Z SĄSIADAMI
ZADŁUŻENIE I REPARACJE	ZNISZCZENIA WOJENNE
BRAK ZNISZCZEŃ WOJENNYCH	ZAUFIANIE DO PAŃSTWA
BRAK ZAUFIANIA DO PAŃSTWA	POCZUCIE TRIUMFU
POCZUCIE KLĘSKI	KONIEC
POCZĄTEK	DEMOBILIZACJA ARMII
TWORZENIE ARMII	WALKI O ŚLĄSK

ZAŁĄCZNIK NR 4

I Wojna Światowa, nazywana..... zakończyła się.....(dzień-miesiąc-
rok) podpisaniem rozejmu w

Traktat pokojowy, zwany także (od miejsca podpisania) został podpisany w roku
.....

Niepowodzenia na froncie oraz zmęczenie społeczeństwa wojną sprawiły, że w Cesarstwie Niemieckim
doszło do tzw. - szeregu wystąpień o rewolucyjnym charakterze, mających na
celu obalenie dotychczasowej władzy oraz zakończenia wojny. Jedną z konsekwencji tej sytuacji była de-
tronizacja cesarza oraz ustanowienia republiki – zwanej (od miejsca obrad zgro-
madzenia narodowego, które uchwaliło konstytucję).

Cesarz uciekł z kraju, zaś pierwszym prezydentem nowej republiki został

Zmiany polityczne, które zaszły pod koniec wojny w trzech zaborczych imperiach:,
..... oraz sprawiły, że na ziemiach Europy Środkowo-
Wschodniej zabrakło silnej władzy politycznej. Sytuację tę wykorzystwały tamtejsze narody, dążący od lat
do uzyskania niepodległości.

W roku 1918 powstało lub po latach podległości odzyskało niepodległość państw Europy
Środkowo-Wschodniej,

Jednym z takich krajów była Polska. Rozbrajając oddziały niemieckie – które nie były już zainteresowane
dalszą okupacją ziem polskich – Polacy stopniowo przejmowali władzę, tworząc własne państwo, które
zostanie nazwane

Pierwszym przywódcą odrodzonego państwa polskiego został, który objął funkcję
.....

Rok 1918 był przełomowym w całej Europie. Na wielkiej fali przemian demokratycznych prawa wyborcze
zyskały także kobiety. Jednymi z pierwszych państw, które dały kobietom takie prawa były
....., oraz

Na mocy traktatu pokojowego, zwanego do życia powołano także

Była to pierwsza międzynarodowa organizacja mająca stać na straży pokoju w Europie i na świecie. Jej założyciele pragnęli, aby nigdy więcej nie powtórzył się koszmar Wielkiej Wojny.

Pomysłodawcą utworzenia Ligi Narodów był prezydent (państwo, nazwisko)

Koniec roku 1918 był okresem euforii dla zwycięzców oraz mieszkańców państw, które zyskały niepodległość. Był on jednak także początkiem wielkich trudności politycznych, ekonomicznych oraz społecznych – nie tylko dla państw, które poniosły klęskę.

Dla Niemiec zakończenie wojny był z jednej strony początkiem nowej, demokratycznej republiki oraz ożywienia kulturalnego. Z drugiej jednak strony, był to początek wielkiego kryzysu ekonomicznego, niepokoju społecznych oraz trudności politycznych. Na fali tych trudności z końcem lat 20. coraz większą popularność zaczęli zdobywać, głoszący potrzebę rewizji postanowień pokojowych oraz odrodzenia silnych Niemiec. Na ich czele stał..... Stało się to bezpośrednią przyczyną wybuchu 1 września 1939 roku.

Dla Polski koniec Wielkiej Wojny był początkiem własnej, upragnionej państwowości. Był to także początek żmudnej budowy kraju oraz długotrwałych, bo trwających do roku walk o granice. Zagrożenie ze strony sprawiło bowiem, że dalsza niepodległość nie tylko Polski, ale także całej Europy Środkowej stanęła pod znakiem zapytania.

Trudności, jakie przeżywała młoda, niedoświadczona demokracja w Polsce sprawiły również, że w połowie lat 20. władzę w kraju przejął rozpoczynając silne rządy, o charakterze

ZAŁĄCZNIK NR 5

